

II

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2006. OKTÓBER 26-I, 430. PLENÁRIS ÜLÉS

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Zöld könyv az EK antitröszt szabályainak megsértésére épülő kártérítési keretekről”

COM(2005) 672 final

(2006/C 324/01)

Az Európai Bizottság 2005. december 19-én úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Zöld könyv az EK antitröszt szabályainak megsértésére épülő kártérítési keretekről”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció véleményét 2006. szeptember 20-án elfogadta. (Előadó: María Candelas Sánchez Miguel.)

Az EGSZB négyéves mandátumának megújítására való tekintettel a Közgyűlés úgy határozott, hogy erről a véleményről az októberi plenáris ülésen szavaz, és az Eljárási Szabályzat 20. cikke értelmében főelőadót jelölt ki María Candelas Sánchez Miguel személyében.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. október 25–26-án tartott 430. plenáris ülésén (az október 26-i ülésnapon) 99 szavazattal 28 ellenében, 22 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglaló

1.1 Az EK antitröszt szabályainak megsértésére épülő kártérítési keretekről szóló zöld könyv Európai Bizottság általi előterjesztése széleskörű vitát váltott ki arról, hogy szükség van-e közösségi iránymutatásokra annak megkönnyítéséhez, hogy a vállalkozások, a fogyasztók és a munkavállalók jogi felelősséggel kapcsolatos keretet nyújthassanak be azok ellen, akik üzleti tevékenységük során megsértik az EK-Szerződés 81. és 82. cikkét.

1.2 Az EGSZB először is le kívánja szögezni, hogy a cél az európai belső piac minden résztvevőjének hatékony védelme. Az áruk szabad mozgására való tekintettel az érintett országok között bizonyos fokú egységességnek kell lennie a szerződésekből és szolgáltatásokból eredő jogok és kötelezettségek terén. A határokon átnyúló tranzakciók tekintetében ösztönözni kell a különböző országok nemzeti jogszabályainak harmonizációját.

1.3 Másodszor, figyelembe kell venni mind az európai, mind pedig a nemzeti versenyhatóságok létezését, amelyeknek az a feladatuk, hogy meghatározzák, mi minősül tiltott gyakorlatnak, valamint az, hogy kidolgozzák azon gazdasági szankciókat, amelyekkel a szabályokat megszegő vállalatok büntethetők. A zöld könyv a magánszféra által elszenvedett veszteségek kompenzációjának – bírósági úton történő – biztosításával foglalkozik, ami azt jelenti, hogy ennek a lépésnek összhangban kell lennie a nemzeti versenyhatóságok által tett lépésekkel.

1.4 Ki kell jelentenünk, hogy az EGSZB nem foglal el általános álláspontot, amely a zöld könyvben felvetett minden egyes fontos kérdésre kiterjedne; hanem minden egyes kérdéssel kapcsolatban előterjeszti érveit, amelyek segítséget nyújtanak majd az Európai Bizottságnak abban, hogy meghozza azon döntéseket, amelyeknek célja, hogy iránymutatással szolgáljanak a jövőbeli jogalkotási intézkedések számára. Ezeket a kérdéseket a vélemény 5. pontjában vitatjuk és válaszoljuk meg.

2. Bevezetés

2.1 Az európai belső piac a versenyszabályokat illetően jelentős átszervezésen ment keresztül, ami egyrészt segített abban, hogy a piac tekintetében megalkossák az annak biztosításához szükséges szabályokat, hogy a vállalatok a szabad verseny keretében működhessenek. Az átszervezés továbbá segített a nemzeti versenyszabályok tagállamok közötti kiigazításában, hogy a vállalatok azonos feltételek mellett gyakorolhassák a letelepedés szabadságára vonatkozó jogukat.

2.2 A belső piac egyik kérdése, hogy miként biztosítható hatékony védelem a piac másik oldalának, avagy a fogyasztóknak – a szó legtagabb értelmében –, akiknek a jogait hátrányosan érinti, ha a szerződések és a szolgáltatások határokon

átnyúló jelleget kapnak. Ha a szóban forgó vállalatok telephelye egy másik tagállamban van, a fogyasztók csak saját, nemzeti joguk szerinti fogyasztói jogaikat gyakorolhatják, míg a versenyszabályok a belső piac egészére vonatkoznak.

2.3 A közösségi versenyjogi szabályozás nem rendelkezik hatékony rendszerrel kártérítés követelésére az EK-Szerződés 81. és 82. cikkében megállapított szabályoknak a belső piacon történő megsértése esetén. A versenypolitika és a fogyasztóvédelem tekintetében alkalmazott új bizottsági megközelítés ösztönzőleg hatott a zöld könyv előterjesztésére, amely meghatározza a legfontosabb kérdéseket azzal a céllal, hogy jogi fellépés alkalmazásával megvédjék azoknak a jogait, akik kárt szenvedtek a belső piaci szabad verseny hiánya miatt.

2.4 Figyelembe kell venni az EK-Szerződés 153. cikke (3) bekezdésének⁽¹⁾ jelentőségét, amely horizontális fogyasztóvédelmi politikát ír elő valamennyi politikára vonatkozóan.

2.5 A zöld könyv ebben az összefüggésben megemlíti a védőintézkedések bevezetésével és a közösségi antitörzst jog megsértésére alapuló kártérítési igények megalapozásával kapcsolatos legfontosabb kérdéseket, különösen a Szerződés 81. és 82. cikkére, illetve azok végrehajtási rendelkezéseire vonatkozóan. Mindettől függetlenül azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a zöld könyv összetett jogszabályi keretet fed le, amely a nemzeti eljárási szabályok reformját eredményezheti, ami kérdéseket vet fel elsősorban a szubszidiaritás témakörében, és a polgári jog más területeit is érinti.

2.6 A zöld könyv kiindulópontként a versenyjog kettős alkalmazását határozza meg. Egyrészt a hatóságok, azaz nem csak az Európai Bizottság, hanem a nemzeti hatóságok (a nemzeti versenyhatóságok) is egyénileg alkalmazzák a szabályokat, a számukra biztosított hatáskör keretein belül. A versenyhatóságok először is felhatalmazással rendelkeznek ahhoz, hogy megállapítsák a szabályok megsértését, valamint hogy érvénytelené nyilvánítsák a versenyt korlátozó megállapodásokat. Másodszor – a versenyjogra vonatkozó végrehajtási rendeletek alapján – jogukban áll pénzügyi szankciókat alkalmazni.

2.7 Másrészt a versenyjog magánfelek általi érvényesítésére lehetőség nyílik a rendes bíróságokon, mivel a bíróságoknak jogában áll e jog közvetlen érvényesítése. A magánszférában különös jelentőséget kapnak az óvintézkedések iránti kérelmek, amelyek arra irányulnak, hogy kényszerítsék a vállalkozásokat a tiltott gyakorlatok beszüntetésére, ezáltal csökkentve a versenytársakat és a fogyasztókat érő hátrányt.

2.8 Mindazonáltal a Szerződés szerinti jogok teljes körű védelme annak biztosítását szolgálja, hogy a károk miatt bírósághoz lehessen fordulni, aki a versenyszabályok megsértésén alapuló kártérítési keresetek alapvető célja. A szabad verseny korlátozása nemcsak a vállalkozásokra, hanem a fogyasztókra is hatással van, akik a piaci tevékenységek láncolatának végén helyezkednek el.

⁽¹⁾ Lásd HL C 185., 2006.8.8.

2.9 Az EB egyik nagy jelentőségű ítéletében biztosítja a kárpótlási igény iránti jogot azon magánszemélyek számára, akik a Szerződés 81. és 82. cikkének megsértése miatt kárt szenvedtek. Azokban az esetekben, amikor a nemzeti jogszabályok ellentétesek ezzel a joggal⁽²⁾, a Szerződés cikkeit tekintik alkalmazandónak a nemzeti jogszabályokkal szemben.

2.10 A zöld könyv különböző megoldásokat kínál megvitatásra, amelyek segítenek meghatározni a kártérítési keresetek lehetséges formáit, a versenyhatóságok által indított keresetek vagy a károsult egyének által indított magánkeresetek alapján. E célból a zöld könyv ismerteti a legfontosabbnak ítélt kérdéseket, amelyek tekintetében – irányt adva a vitának – számos különböző lehetőséget javasol a lehető legjobb eredmények elérése érdekében, hogy ezek a lehetőségek megvalósíthatók legyenek, illetve hozzáigazíthatók azokat a nemzeti jogrendszerekhez, amelyek nem minden esetben vannak összhangban.

3. A zöld könyv összefoglalása

3.1 A zöld könyv egy sor kérdés köré épül, amelyek célja, hogy ösztönözzék a kártérítési keresetek jogi természetéről folyó vitát; a kérdésekre vonatkozóan számos lehetőséget vázol fel, amelyek meghatározzák és formálják az Európai Bizottság jövőbeni jogalkotói fellépését. Azt próbálja meg tisztázni, hogy milyen körülmények mellett lehet kártérítési keresetet benyújtani, és milyen tényezők – tekintettel az egyes tagállamokban hatályos jogszabályokra – könnyítenék meg a folyamatot.

3.2 Az Európai Bizottság három kérdést tesz fel, amelyekre több választ is kínál.

„A” kérdés: Szükség van-e az EK-Szerződés 81. és 82. cikke szerinti kártérítésre irányuló polgári eljárások során a bizonyítékok nyilvánosságra hozatalára vonatkozó kivételes szabályokra? Ha igen, milyen formában valósuljon meg ezek nyilvánosságra hozatala?

„B” kérdés: A versenyhatóságok birtokában levő dokumentumok hozzáférhetőségére vonatkozó külön szabályok hasznosak-e az antitörzstszabályok megsértésére épülő kártérítés iránti igények esetén? Hogyan valósítható meg az ilyen hozzáférés?

„C” kérdés: Kell-e könnyíteni kártérítési perekben az antitörzstszabályok megsértésére vonatkozóan a felperesre háruló bizonyítási terhet, és ha igen, ez hogyan valósítható meg?

A második téma a vétkesség követelménye, mivel számos tagállamban a polgári jogi felelősséggel kapcsolatos keresetek során bizonyítani kell a vétkességet. A kérdés a következő:

„D” kérdés: Szükséges-e a vétkesség követelménye az antitörzstszabályok megsértésére épülő kártérítési perek esetében?

A harmadik témával, a kártérítéssel kapcsolatban az Európai Bizottság a következő kérdéseket teszi fel:

⁽²⁾ Lásd a C-453/99. sz., *Courage Ltd kontra Bernard Crehan* ügyben 2001. szeptember 20-án hozott ítéletet. Anglia és Wales fellebbviteli bíróságának (polgári peres osztály) előzetes döntéshozatal iránti kérelme.

„E” kérdés: Hogyan határozható meg a kártérítés fogalma?

„F” kérdés: Milyen módszer alapján történjen a kártérítésként megítélt összeg meghatározása?

A kár áthárításán alapuló védekezést és a közvetett fogyasztó kereseti jogát a következő kérdés érinti:

„G” kérdés: Szükség van-e a kár áthárításán alapuló védekezés megengedhetőségére és annak kezelésére vonatkozó szabályokra? Ha igen, ezek milyen jogszabályok legyenek? Rendelkezzen-e a közvetett fogyasztó kereseti joggal?

Fontos kérdés, hogy az ilyen típusú cselekvés alkalmazható-e a fogyasztói érdekek védelmére, mivel úgy vélik, hogy nehezen alkalmazható önálló keresetekben. Ebben az esetben érdemes lenne kollektív keresetet benyújtani, ami már létező dolog az EU néhány tagállamában.

„H” kérdés: Szükség van-e külön eljárásokra a kollektív perekre és a fogyasztói érdekek védelmére? Ha igen, hogyan szabályozhatók az ilyen eljárások?

A költségek fontos szerepet játszanak a javasolt cselekvések sikerében, mivel a magas költségek időnként visszatartják a panaszost attól, hogy keresetet nyújtson be, ami felveti az alábbi kérdést:

„I” kérdés: Szükség van-e olyan kivételes szabályok bevezetésére, amelyek csökkentik a felperes költségkockázatát? Ha igen, milyen típusú szabályok legyenek ezek?

A javasolt cselekvések sikere függhet a hatóságok általi és a magánfelek általi jogérvényesítés koordinációjától. A következő kérdés tehát:

„J” kérdés: Hogyan valósítható meg a magánfelek és a hatóságok általi jogérvényesítés koordinációja?

A joghatóság és az alkalmazandó jog témája szintén felmerül. Figyelembe véve, hogy a versenyszabályok értelmében tiltott gyakorlatok gyakran határokon átnyúló jellegűek, a kérdés a következő:

„K” kérdés: Kártérítési igények esetén melyik jog legyen az alkalmazandó anyagi jog?

A javaslatban foglalt egyéb kérdések:

„L” kérdés: A szakértőt, bármikor is legyen rá szükség, a bíróság jelölje ki?

„M” kérdés: Szükség van-e az elévülési idő nyugvására? Ha igen, mikortól?

„N” kérdés: Szükséges-e az okság jogi követelményének tisztázása a kártérítési igények ösztönzésére?

4. Általános megjegyzések

4.1 Az 1/2003/EK rendelet⁽³⁾ elismeri, hogy az Európai Bizottság és a nemzeti versenyhatóságok egyaránt felelősek a

⁽³⁾ A Tanács 2002. decemberi 16-i 1/2003/EK rendelete a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról, HL L 1., 2003.1.4., 1. o. Az EGSZB véleménye: HL C 155., 2001.5.29., 73. o.

közösségi versenyjog a közösségi hatóságok és a tagállamok általi megfelelő végrehajtásának ellenőrzéséért, és – saját hatáskörük adta lehetőségeken belül – egy adott kereskedelmi gyakorlatot tiltottnak vagy a piacon meglévő erőfölénnyel történő visszaélésnek nyilváníthatnak, és az okozott kárnak megfelelő formájú és mértékű szankciókat alkalmazhatnak.

4.2 A problémát a polgári bíróságokon történő, magánfelek általi jogérvényesítés jelenti, amikor a kárt elszenvedett egyének – köztük fogyasztók – tiltott versenymagatartásra hivatkozva bírósági keresetet kívánnak benyújtani annak érdekében, hogy kárpótlásban részesüljenek a versenyhelyzet torzulásából eredő kárukért. E vitát az EU szintjén kell megoldani, mivel az áruknak és a szolgáltatásoknak az európai belső piacon történő szabad mozgása közösségi intézkedéseket kíván meg, különös tekintettel arra, hogy a helyzet nagyban különbözik az egyes tagállamokban, és – mivel e kérdésre vonatkozóan nem létezik egységes európai jogi szabályozás – a nemzeti bíróságok rendelkeznek joghatósággal.

4.2.1 A fogyasztói kártérítési keresetek megkönnyítését szolgáló megoldás nem feltétlenül alkalmazható a verseny korlátozásával kapcsolatos vitákban leggyakrabban érintett szereplők, a vállalkozások közötti viták esetében. Az Európai Bizottság javaslatának elő kell irányoznia valamilyen megközelítést az ilyen viták rendezésére. Ezenkívül az antitröszt gyakorlatokban érintett vállalatok alkalmazottainak védelméről is gondoskodni kell.

4.3 Mivel azonban nem léteznek közösségi jogszabályok a Szerződés 81. és 82. cikkének megsértéséből származó károk ellentételezésére, az EB⁽⁴⁾ – amelyhez előzetes döntés iránti kérelmet nyújtottak be e szabályok nemzeti bíróság általi alkalmazására vonatkozóan – ítélete szerint az EK-Szerződés cikkeit közvetlenül kell alkalmazni. A verseny korlátozására épülő kártérítési keresetek a nemzeti bíróságok joghatóságába tartoznak. Ezenkívül az EB ismét egy, számos más ítéletében⁽⁵⁾ már kinyilvánított elvet alkalmazott, amelynek értelmében a Szerződés megalkotta saját jogi rendszerét, amelyet a tagállamok beépítettek saját jogi rendszerükbe, és amely egyaránt kötelező a tagállamokra és az egyénekre nézve.

4.4 Az EB ezenkívül megerősítette⁽⁶⁾, hogy a 81. cikk (1) bekezdése és a 82. cikk „közvetlen hatást fejt ki az egyének közötti kapcsolatokban, és jogot teremt az érintett egyének számára, amelyet a nemzeti bíróságoknak védelmezniük kell”, és még azt is hozzáteszi⁽⁷⁾, hogy „az ügy rendezésére irányadó közösségi szabályok hiányában az egyes tagállamok nemzeti jogrendszerének feladata a joghatósággal rendelkező bíróságok kijelölése, valamint az egyének – közvetlenül a közösségi jogból eredő – jogainak védelmét célzó fellépések tekintetében irányadó, részletes eljárási szabályok megállapítása”.

⁽⁴⁾ Lásd a 3. lábjegyzetben említett ítéletet, 17-19. bekezdés.

⁽⁵⁾ Lásd a fent említett ítélet 19. bekezdését, amely megemlíti számos, az EK-Szerződésben megállapított szabályok közvetlen alkalmazása tekintetében azonos elvet követő ítéletet.

⁽⁶⁾ Lásd a fent említett ítélet 23. bekezdését, tekintélyes mennyiségű eset-jogi anyaggal együtt.

⁽⁷⁾ Lásd a fent említett ítélet 29. bekezdését.

4.5 Az EGSZB úgy véli, hogy közösségi iránymutatást lehetne kidolgozni, amely meghatározná azokat a feltételeket, melyek alapján a Szerződés megsértéséből eredő károk miatt keresetet lehet indítani. E fellépésnek – ésszerű keretek között – kárpótolnia kell azokat, akik tiltott versenymagatartás következtében gazdasági veszteséget vagy nyereségkiesést szenvedtek. Elsősorban azonban lehetővé kell tenni a – legtágabb értelemben vett – fogyasztók számára, hogy gyakorolják a védelmüket szolgáló jogszabályok által elismert gazdasági jogait, és ez az ok, amiért üdvözljük a témában készült zöld könyvet. Mindazonáltal rá kívánunk mutatni arra, hogy rövidebbé kell tenni az eljárásokat annak érdekében, hogy a lehető leggyorsabban biztosíthassuk a legjobb eredményeket.

5. Részletes megjegyzések

5.1 Az EGSZB számára elsődleges fontosságú, hogy – egy magánfél által, polgári bíróságnak benyújtott kereset kezdetétől – meghatározzák a tiltott versenymagatartások által okozott, jövőbeni kártérítési kereseteket.

5.2 Mind a közösségi, mind a nemzeti versenyhatóságok rendelkeznek eszközzel – az 1/2003/EK rendelettel⁽⁸⁾ – a közösségi jogszabályok végrehajtására, amely átfogó jogköröket biztosít számukra, hogy a versenyjogot vélhetően megsértő vállalkozások ellen benyújtott kártérítés iránti igények esetén cselekedjenek. Ezen átfogó cselekvési jog ellenére az állami hatóságok nem tehetnek többet, mint hogy megállapítják, hogy a vállalkozás megsértette az antitörzsítjogot, majd bíróságot szabnak ki.

5.3 A probléma összetettebbé válik, amikor – közösségi szinten – a versenyhatóságok nem rendelkeznek hatáskörrel arra vonatkozóan, hogy kártérítési keresetet indítsanak. Ezenkívül az EB csak előzetes döntéshozatal iránti kérelmek esetén cselekedhet, mivel e téren a nemzeti bíróságok rendelkeznek kizárólagos joghatósággal. Tekintettel erre a tényre az EB kijelentette, hogy a tagállamoknak ki kell dolgozniuk saját eljárásaikat a kártérítési keresetek benyújtására vonatkozóan⁽⁹⁾.

5.4 Az EK-Szerződés 81. és 82. cikkének magánfelek általi érvényesítése azt jelenti, hogy e cikkeket alkalmazhatják a nemzeti bíróságok polgári eljárásokban, amelynek során magánszemélyek nyújtanak be kártérítési keresetet. A problémát a cselekvés legmegfelelőbb típusának meghatározása jelenti, és különösen az, hogy szükség van-e különleges kereset indítására. Komoly problémák vannak, amelyek a zöld könyvben az Európai Bizottság által feltett számos kérdésben felmerülnek. Az EGSZB segíteni szeretne a vita irányításában azáltal, hogy észrevételeket fűz a felvetett kérdésekhez.

5.4.1 **A bizonyítékokhoz való hozzáférés.** A polgári eljárásokban a bizonyítékokra vonatkozó szabályok két kérdést vetnek fel: a) bizonyítási teher és b) e bizonyíték értékelésének

kérdését. Ezeket a kérdéseket mérlegelni kellene a valószínűleg az alábbi körülmények között végbemenő bírósági perek esetében: i) versenyhatósági döntést követően, ii) versenyhatósági döntést megelőzően, illetve iii) ha az illetékes hatóság egyidejűleg bizonyos gyakorlatok elemzését végzi.

5.4.1.1 Az 1/2003/EK rendelet megállapítja minden egyes olyan körülményt, amelynek esetén a közösségi és a nemzeti versenyhatóságok bizonyíték bemutatására szólíthatnak fel annak eldöntése érdekében, hogy tiltott gyakorlat folyik-e⁽¹⁰⁾. Az a lehetőség, hogy a versenyhatóságok aktáit bizonyítékként használják fel, így egyfajta megoldást jelentene a magánszemélyek azon problémájára, hogy bizonyítékot szolgáltatassanak. A kérdés az, hogy az aktákhoz való hozzáférés biztosítására vonatkozó döntést az a bíróság hozza-e meg, amelyhez a kérelmet benyújtották, vagy a magánszemélyeknek – a felpereseknek – jogukban álljon-e ezeknek a bizonyítékoknak a beszerzése? Az EB⁽¹¹⁾ tekintélyes esetjogi anyaggal rendelkezik az Európai Bizottság azon kötelezettségvállalására vonatkozóan, hogy nem ad ki perrel kapcsolatos dokumentumokat harmadik felek számára az alapjárási befejezéséig.

5.4.1.2 Következésképpen az általunk „nyomon követő” intézkedéseként ismert lépések tekintetében a következő megközelítés alkalmazható: amennyiben a versenyhatóság már megállapította a jogsértést és az érintett egyének kártérítési keresetet indítottak, a versenyhatóság biztosítja a bíróság számára a bizonyítékot, ezzel összekapcsolva a hatóságok és a magánfelek általi jogérvényesítést⁽¹²⁾.

5.4.1.3 Azokban az esetekben, amikor az illetékes hatóságok döntésének következtében az antitörzsítiszabályok megsértésére épülő kártérítési kereset nem nyújtható be, az EGSZB úgy véli, hogy amennyiben a felperes a kereset sikerének valószínűségét vizsgáló előzetes értékeléshez megfelelő (a tényeket igazoló) bizonyítékot mutat be, az elegendőnek tekintendő ahhoz, hogy ilyen kereset benyújtható legyen. Ez nemcsak arra megfelelő indok, hogy különleges szabályokat állapítsanak meg a bizonyítékok kiadására vonatkozóan, hanem arra is, hogy átfogó jogköröket és aktív szerepet biztosítsanak a bíróságok számára, ideértve a szankciók alkalmazásának jogát, a kereset alapvető szempontjai, és különösen a bizonyítékok keresése, összegyűjtése és nyilvánosságra hozatala tekintetében.

5.4.1.4 Mivel a törzsztellességi ügyeket tárgyaló nemzeti bíróságok hasonló hatáskörrel rendelkeznek a verseny-szabályokkal való visszaélések eseteiben (1/2003/EK rendelet), e dokumentumokhoz való hozzáférésük – a fent említett titoktartás védelme kötelességének sérelme nélkül – nem jelenthet leküzdhetetlen akadályt. Ezért elsőrendű fontosságú, hogy a hozzáférés szabályai összhangban legyenek a fórum jogával, ugyanakkor a versenyhatóságok kötelesek kiadni a bíróságoknak minden, általuk kért bizonyítékot.

⁽⁸⁾ Fontos kiemelni a versenyhatóságok hálózata (ECN) által betöltött szerepet (HL C 101., 2004.4.27.), amelynek célja, hogy együttműködjön az Európai Bizottsággal és a nemzeti versenyhatóságokkal a versenyjog végrehajtásában.

⁽⁹⁾ Lásd a fent említett, Courage-ügyben hozott ítéletet.

⁽¹⁰⁾ Hatáskörük ténylegesen megnövekedett e területen, bár érvényesítéséhez néhány esetben szükségük van a nemzeti igazságügyi hatóságok engedélyére, például a cégbejegyzések tekintetében.

⁽¹¹⁾ A 155/79. sz. AM&S Ltd kontra Európai Bizottság ügyben 1982. május 18-án hozott ítélet (ECN 1982., 417. o.).

⁽¹²⁾ Az Európai Bizottság közleménye az Európai Bizottság és a tagállamok bíróságai között az EK-Szerződés 81. és 82. cikkének végrehajtása terén folytatott együttműködésről (DO C 101., 2004.04.27.).

5.4.1.5 Hangsúlyozni kell, hogy egy kártérítési keresetben már felhasznált dokumentumokhoz való hozzáférés különösen fontos a trösztellenes kártérítési keresetekben, tekintet nélkül a vizsgálatot folytató szervre (közigazgatási vagy igazságügyi), és tekintet nélkül az ügy kimenetelére ⁽¹³⁾.

5.4.1.6 Az a lehetőség, hogy a trösztellenes keresetekben érintett közigazgatási szervek választhatják ki a kártérítési kereset során hozzáférhető bizonyítékokat, gyanút és felelősséget teremthet a kiválasztási eljárás tekintetében irányadó kritériumokkal kapcsolatban.

5.4.1.7 Végül azt a feltételezést illetően, hogy a bíróságoknak különleges és átfogó jogköröket kell biztosítani az ilyen típusú esetekben, támogatni kell azt az elképzelést, amely szerint amennyiben valamely fél megtagadja a bizonyítékok bemutatását, az negatívan befolyásolhatja az értékelését, továbbá lehetővé válik a bíróság számára, hogy figyelembe vegye a megtagadás tényét annak megállapítására, hogy az ügy bizonyított-e.

5.4.1.8 Azokban az esetekben, amikor a keresetben fogyasztók is részt vesznek, egy másik lehetőség a bizonyítási tehernek az alperesre történő áthárítása lenne, ami azt jelenti, hogy amennyiben a versenyhatóságok versenyellenesnek nyilvánítottak egy bizonyos gyakorlatot, annak folytatói csak abban az esetben mentesülhetnek a kártérítés megfizetése alól, ha bizonyítottá válik, hogy az említett gyakorlat nem érinti a felpereseket. Erre a fogyasztóvédelem egyik legfőbb elvéként fel kell hívni a figyelmet, és bár a legtöbb tagállam érvényesíti azt a szabályt, hogy a bizonyítási terhet a felperes viseli, elismerik azokat a kivételes eseteket, amelyekben e bizonyítási teher ⁽¹⁴⁾ megfordul, amint ahogyan azt néhány bírósági ítélet ⁽¹⁵⁾ ⁽¹⁶⁾ is bizonyítja. Amennyiben létezik egy, a jogsértés tényét kimondó korábbi ítélet, a bizonyítási teher megfordításának elmulasztása olyan kártérítési keresetekben, ahol ez a jogsértés képezi az eljárás alapját, a bizonyítás elfogadhatatlan megkettőzését jelentené, azaz ebben az esetben a bizonyítási teher nem a különleges vizsgálati jogkörrel rendelkező hatóságra, hanem a károsult felekre hárulna, ami növelné a felek közötti egyenlőtlenségeket az ilyen típusú keresetekben.

5.4.1.9 A bizonyítékok benyújtásához kapcsolódik a szakértő tanúk kérdése is, mivel a kártérítési keresetek összetettsége miatt az általuk nyújtott szolgáltatásokat gyakran igénybe veszik. El kell kerülni azonban annak a lehetőségét, hogy újabb és újabb, esetlegesen egymásnak ellentmondó szakértőket vonjanak be, mivel ez nem igazán járulna hozzá az eljárás kívánt hatékonyságához. A bíróság átfogó jogköreivel összhangban – amelyet

⁽¹³⁾ Például a versenyhatóságok azon jogköre, hogy kötelezettségvállalásokat fogadjanak el, az 1/2003/EK rendelet 5. cikkében megállapítottak szerint.

⁽¹⁴⁾ A példákat lásd: *Study on the conditions of claims for damages in cases of infringement of EC competition rules* [Tanulmány a kártérítési keresetek feltételeiről az EK versenyszabályainak megsértésével kapcsolatos ügyekben] – Denis Waelbroeck, Donald Slater és Gil Even-Shoshan összehasonlító jelentése, 2004. augusztus 31. (50. o. et seq.).

⁽¹⁵⁾ A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelettel összhangban (HL L 12., 2000.01.16., 1. o.). Az EGSZB véleménye: HL C 117., 2000.04.26., 6. o.

⁽¹⁶⁾ A bizonyítási teherre, illetve annak megfordítására vonatkozóan léteznek szabályok az 1/2003/EK rendelet 2. cikkében: A Szerződés 81. és 82. cikkének alkalmazásával járó bármely nemzeti vagy közösségi eljárás során a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdése vagy 82. cikke megsértésével kapcsolatos bizonyítási terhet a jogsértést állító fél vagy hatóság viseli. Az a vállalkozás vagy a vállalkozások azon társulása, amely a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésében foglalt kedvezményt igénybe kívánja venni, köteles bizonyítani, hogy a bekezdésben foglalt feltételek teljesülnek.

ebben az összefüggésben már említettünk –, amennyiben a felek nem jutnak megállapodásra, a bíróság feladata, hogy – lehetőség szerint a közigazgatási versenyjogi szervekkel együttműködésben – kijelölje a szükséges szakértőket.

5.4.2 **Kártérítés.** A legfontosabb kérdés az egyének által elszenvedett veszteség mérlegelése és számszerűsítése. Az Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság tanulmányt készített ⁽¹⁷⁾, hogy meghatározza a kár fogalmát a fogyasztók tekintetében, és egy olyan definíciót dolgozzon ki, amely különböző területeken, így a verseny terén is alkalmazható. A kérdés területet érint, mivel a kár felmérése a tiltott gyakorlat által érintett piac nagyságától függ. Mindenesetre az egyének által elszenvedett veszteség megakadályozása rendkívül komoly értékelési problémákat von maga után, mivel felismerték, hogy az okozott veszteségnél sokszor könnyebb felmérni azt, hogy a vállalatok mekkora előnyhöz jutottak egy antitröszt-megállapodás révén.

5.4.2.1 Míg a bíróságoknak átfogó jogköröket kell biztosítani az ilyen típusú keresetek tárgyalásakor, elfogadható a méltányosság alkalmazása, bár a rendszer következetessége érdekében, és figyelembe véve az esetjog tendenciákon alapuló alakulását, iránymutatásokkal kell szolgálni a kártérítés mértékének megállapításakor alkalmazandó kritériumokról (méltányosság megállapítása).

5.4.2.2 Egy másik kapcsolódó pont az antitröszt-gyakorlatokra épülő kártérítési igények benyújtásához való jog elévülését ⁽¹⁸⁾ érinti, amely – különösen a versenyjogi hatóságok döntését követően benyújtott keresetek esetében – nem kezdődhet meg addig, amíg a jogsértésről nem születik jogerős ítélet, mivel ez további nehézségeket okozna a bizonyítékokhoz való hozzáférést illetően.

5.4.2.3 Végül a kártérítési kereset jogi természetének kérdésével is foglalkozni kell, mivel a legtöbb esetben a jogsértést elkövető vállalkozás és a fogyasztó közötti szerződéses jogviszony hiánya megnehezíti a kereset jogi alapjának meghatározását. Ennek érdekében, a szerződésen kívüli kötelezettségekre vonatkozó jog ⁽¹⁹⁾ alkalmazása lehetővé tenné a kártérítési keresetek rendszerének alkalmazását, amely mély gyökerekkel rendelkező hagyomány a nemzeti jogban.

5.4.3 **Kollektív jogérvényesítési keresetek és egyéni kártérítési keresetek** ⁽²⁰⁾. Az antitröszt-szabályok megsértéséből eredő károk összefüggésében a csoportos keresetek tökéletesen példáznak néhány fő célkitűzészt: i) hatékony kártérítés, az érintett fogyasztókat képviselő szervezetek által benyújtott kártérítési

⁽¹⁷⁾ A fogyasztói kár témakörének elemzése, és a kár felmérésének legmegfelelőbb módszerei (2005/S 60-057291).

⁽¹⁸⁾ Az Európai Bíróság által 2006. július 13-án a C-295/04–298/04. sz. egyesített ügyekben hozott ítélet következtetéseinek az elévülés nyugvásáról szóló 4. pontja (Giudice di pace di Bitonto [Olaszország] előzetes döntéshozatal iránti kérelme) – Vincenzo Manfredi és társai kontra Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA és társai (C-295/04), Antonio Cannito kontra Fondiaria Sai SpA (C-296/04) és Nicolò Tricarico (C-297/04), Pasqualina Murgolo (C-298/04) kontra Assitalia SpA. Hangsúlyozzuk az EB e nemrég hozott ítéletének az említett hatáskör megerősítésében játszott fontos szerepét.

⁽¹⁹⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a szerződésen kívüli kötelezettségekre alkalmazandó jogról („RÓMA II.”) – COM(2003) 427 final.

⁽²⁰⁾ Az ún. csoportos keresetek (class actions) USA-ban bevett gyakorlatát nem tartják megfelelőnek sem Európa jogi rendszereiben, sem pedig igazságügyi modelljében, legalábbis a legtöbb olyan országban, amelyek saját, hagyományos rendszerrel rendelkeznek a kártérítési igények benyújtására vonatkozóan.

igények előmozdítása, ezzel támogatva az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférést; ii) a trösztellenes magatartás megelőzése és megakadályozása, figyelembe véve az ilyen típusú esetek nagyobb társadalmi hatását. Ezenkívül a szabálysértők számára védelmük összpontosításának lehetősége a költségek és hatékonyság szempontjából igen előnyös.

5.4.3.1 A kollektív jogérvényesítési keresettel kapcsolatban a legfontosabb érv, hogy elismeri a szervezetek jogát a cselekvésre, ami megkönnyíti számukra, hogy bíróság elé vigyenek egy ügyet, hasonlóan a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 98/27/EK⁽²¹⁾ irányelvben foglaltakhoz. Bár ezen irányelv – amelynek alapja egyrészt az az elv, hogy kölcsönösen elismerik a szervezetek jogosultságát, amelyről értesítik az Európai Bizottságot⁽²²⁾ – a fogyasztóvédelem terén nem biztosít kártérítést az elszennvedett kárért, európai szinten utat nyitott különböző szervek és szervezetek aktív jogosultságához, valamint ahhoz, hogy kereseteket nyújtsanak be kollektív érdekek⁽²³⁾ védelmében.

5.4.4 **Kártérítési keresetek finanszírozása.** A kártérítési keresetek benyújtásának általános gyakorlata azt mutatja, hogy az eljárás költségei visszatartó erejűek. Egyrészt az eljárás kezdeményezésének magas költsége megakadályozhatja, hogy keresetet nyújtsanak be, másrészt pedig a polgári eljárások elhúzódo jellege tovább növeli a költségeket. Megfontolandó az az elgondolás, hogy fogyasztóvédelmi hatóságok alapot hozzanak létre a kollektív keresetek támogatására.

5.4.4.1 Ellenkező esetben fennáll annak a kockázata, hogy a források szétszóródnak a károsult felek között – egyéni, időnként neveltséges összegű kifizetésekkel – ami rendkívül megnehezíti az ilyen jellegű keresetek finanszírozásának biztosítását, ellentétben az alperesekkel, akik bármikor megtehetik, hogy további összegeket fordítsanak védelmükre.

5.4.4.2 A gyakorlat azt bizonyítja, hogy a károsult felek és a szabályokat megsértő vállalkozás vagy vállalkozások társulása által viselt költségek közötti különbség bizonyos nyomást gyakorol a károsultakra. Vélekedések szerint azzal, hogy mentesítést biztosítanak a jogi költségek megfizetése alól, vagy csök-

kentik e költségeket az antitröszt szabályok megsértésén alapuló kártérítési keresetek felperesei számára – azon jog sérelme nélkül, hogy büntetéssel sújtásuk a rosszhiszeműen cselekvő feleket, illetve a per elvesztése esetén a költségek kifizetésének kötelezettsége fenntartásával – ellensúlyozzák az ilyen jellegű keresetekben érintett felek között meglévő aránytalanságokat.

5.4.5 **A kár áthárításán alapuló védekezés és a közvetett fogyasztó kereseti joga** összetett eljárást jelent annyiban, hogy egy vállalkozás által folytatott tiltott gyakorlat által okozott veszteség befolyásolhatja az ellátási láncot, sőt, a végső fogyasztót is érintheti. Ez tovább nehezíti a kártérítési keresetek indítását, különösen azért, mert nehéz bizonyítani az elszennvedett veszteség és a tiltott gyakorlat közötti kapcsolatot. A bizonyítékok bemutatásának nehézsége miatt a kártérítési keresetek közül kizárják az ilyen eseteket.

5.4.6 **Joghatóság és az alkalmazandó jog.** A Brüsszeli Egyezmény az ügyek tárgyalásához kapcsolódó joghatóság kérdéséről szól, valamint a határozatok végrehajtásáról polgári és kereskedelmi ügyekben. Ezt követően a 44/2001/EK rendelet meghatározta a végrehajtási szabályokat az EU-ban a határokon átnyúló vitákra vonatkozóan. Ez megoldást jelenthet a tiltott versenymagatartás által okozott károkon alapuló kártérítési keresetek legtöbb, lehetséges végrehajtási nehézségére. A kollektív jogérvényesítési keresetek az antitröszt gyakorlatokra épülő kártérítési keresetek terén csak kevés tagállamban jelennek bevált gyakorlatot, és annak eldöntésekor, hogy ez a lehetőség hasznos-e, figyelembe kell venni a keresetek egyedi jellegét, különösen az illetékes joghatóság és az irányadó jogszabályok vonatkozásában. Az ilyen keresetek alkalmazásából a költségek és a hatékonyság terén a felperes és az alperes számára egyaránt adódó előnyök csak akkor érvényesülhetnek, ha a szabályokat következetesen lehet alkalmazni, ami attól függ, hogy a joghatósággal rendelkező bíróság által alkalmazott jog elsőbbséget élvez-e. Információ rendelkezésre bocsátása nem csupán az ilyen jellegű keresetek indításában illetékes szervekről, hanem a felfüggesztett eljárásokról és az azt követő döntésekről is fontos lépés lehet a versenypolitika magánfelek által történő valódi érvényesítésének bevezetésében.

Kelt Brüsszelben, 2006. október 26-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 1998. május 19-i 98/27/EK irányelve a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról (HL L 166., 1998.6.11., 51. o.). Az EGSZB véleménye: HL C 30., 1997.1.30., 112. o.

⁽²²⁾ Lásd az Európai Bizottság közleményét a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról a 98/27/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének értelmében jogsértés elleni fellépésre feljogosított egységek tekintetében (HL C 39., 2006.2.16., 2. o.), amely összesen 276 szervezetet nevez meg.

⁽²³⁾ (...) mivel a kollektív érdekek nem a jogsértő magatartás következtében károsuló magánszemélyek érdekeinek egyszerű halmazódását jelentik; Lásd az irányelv (2) preambulumbekendését.